

Недостиг на вода и суша в Европейския съюз

BG

ВОДА

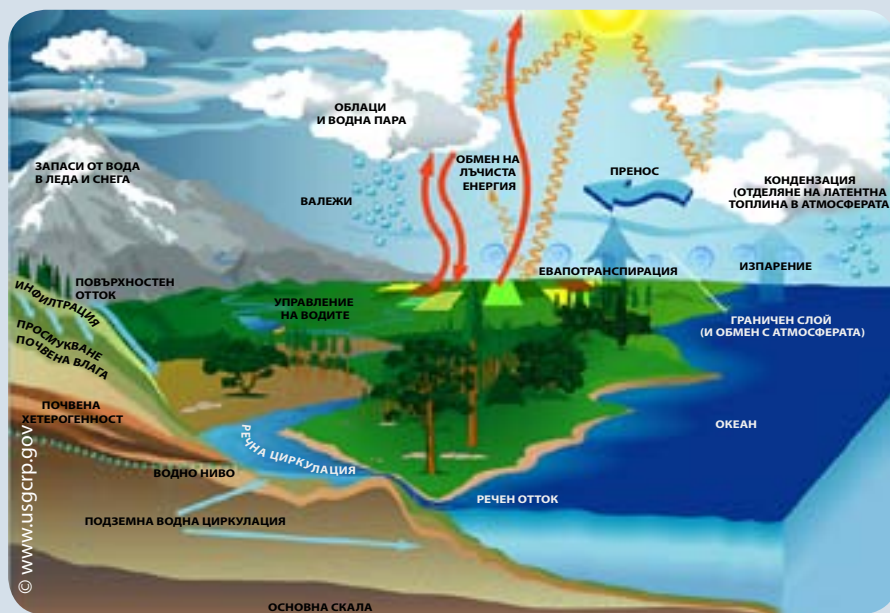

Водата е живот. Тя поддържа екосистемите и регулира нашия климат. Нейното количество обаче е ограничено — по-малко от 1 % от прясната вода в света е достъпна за пряка употреба от човека. Европа трябва да научи цената на един от най-ценните си, но оскъдни ресурси.

Конкуренцията за вода представлява нарастващ риск за икономиката, общностите и екосистемите, които разчитат на нея. Ако вследствие на изменението на климата средните температури в Европа продължат да се повишават, в много райони се очаква водата да стане дори още по-оскъдна. Затова е изключително важно да се намерят решения за защита на водните ресурси.

Сушата представлява временно намаляване на наличието на вода — например когато през продължителен период от време не падат валежи. *Недостиг на вода*, от друга страна, настъпва, когато търсенето на вода надвишава наличните устойчиви ресурси — нашата цел е да се научим да предотвратяваме подобни ситуации.

Достатъчният запас от доброкачествена вода представлява предпоставка за икономически и социален напредък. Ето защо основните задачи пред нас са две: да се научим да пестим вода и да управляваме по-ефективно наличните ресурси.

вода

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

околна среда

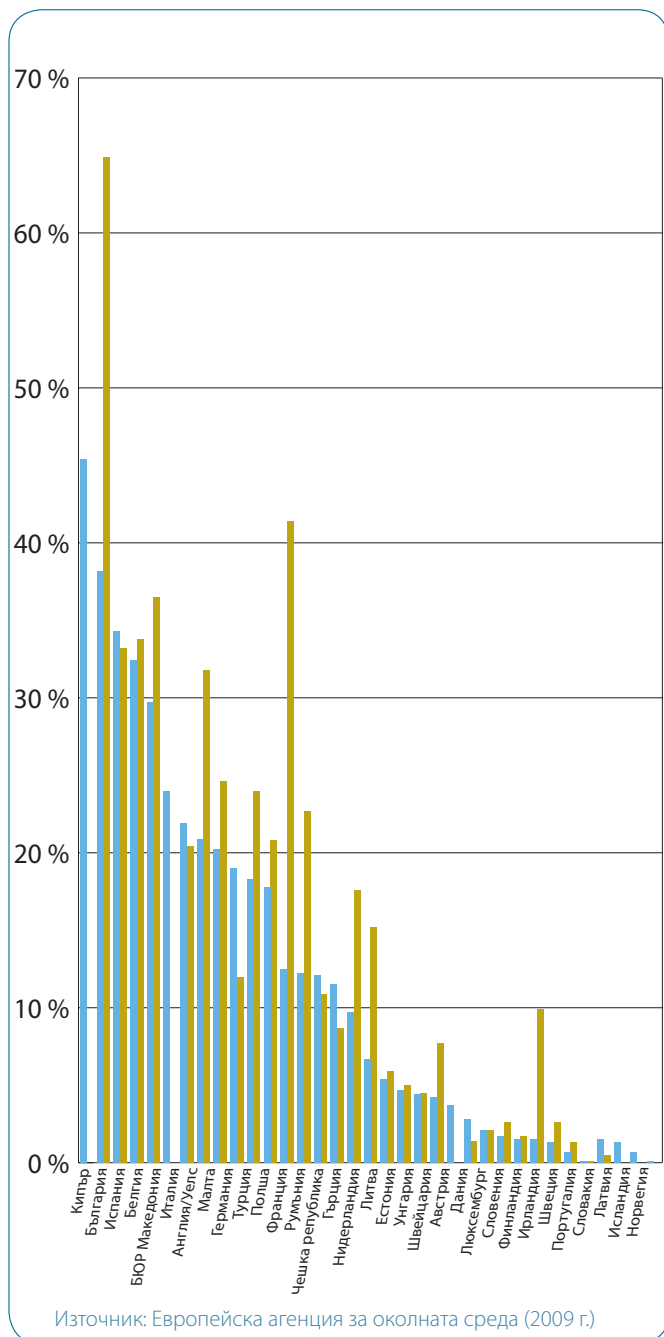
Факт 1: Европа изчерпва основните си водни ресурси

Европа не е безводен континент, но днес снабдяването с вода предизвиква тревога у почти половината население на ЕС.

На графиката по-долу е показано положението в различни европейски държави. Индексът на използване на водите (WEI) показва годишния обем на водочерпенето като част от общите дългосрочни ресурси от прясна вода. Той е показател за настиска върху ресурсите от прясна вода или за тяхната интензивна употреба. Индекс на използване на водите над 20 % предполага интензивна употреба на водните ресурси, а стойности над 40 % означават прекомерно интензивна и определено неустойчива употреба на водните ресурси.

Понастоящем Кипър, България, Белгия, Испания, Италия и Малта ежегодно използват 20 % или повече от своите дългосрочни запаси. В Кипър, където има сериозни суши, са потребени много повече от 40 % от възобновяемите запаси на страната.

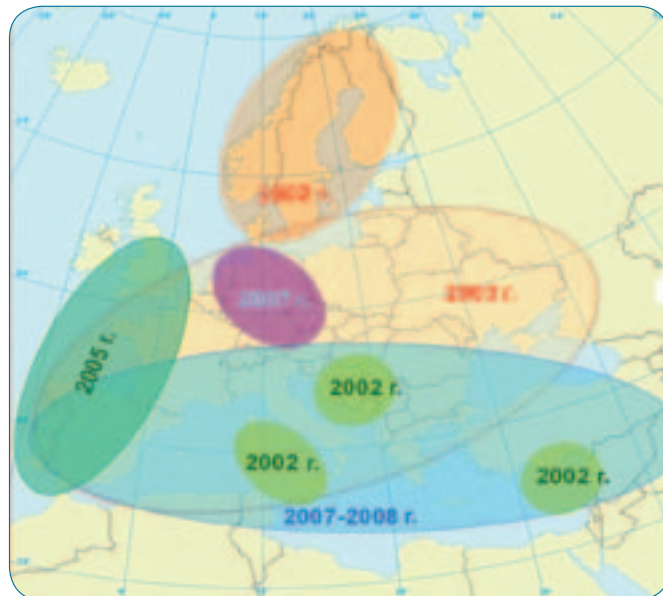
Общо водочерпене на година/ Дългосрочни възобновяеми източници

Източник: Европейска агенция за околната среда (2009 г.)

Географията и климатът на Европа предполагат неравномерно разпределение на водата в ЕС — положение, което допълнително е влошено от човешката дейност. В Южна Европа например развитието на туризма е повишило търсенето на вода, което от своя страна е довело до опустиняване и навлизане на солена вода във водоносни хоризонти, разположени в някои крайбрежни зони на пресни води. Недостигът на вода е изразен най-сериозно в южните райони, но в никакъв случай не е ограничен до тях. От 1976 г. насам са регистрирани случаи на суша в повечето държави-членки, а днес много от тях съобщават за чести проблеми, свързани с недостиг на вода, и прекомерно експлоатирани водоносни хоризонти.

Основни случаи на суши в Европа

Източник: ETCLUSI (адаптирано от Tallaksen, 2007 г.)

Факт 2: Проблемът се разраства

- Недостигът на вода е все по-често и обезпокоително явление, което засяга най-малко 11 % от европейското население и 17 % от територията на ЕС.
- От 1980 г. насам броят на случаите на суши в Европа е нараснал. Сушите са станали по-сериозни, като през изминалите 30 години щетите от тях се оценяват на около 100 милиарда евро. Една от най-тежките суши настъпи през 2003 г., при която бяха засегнати една трета от територията на ЕС и над 100 милиона души. Между 1976 г. и 2006 г. броят на хората и районите, засегнати от суши, е нараснал с около 20 %, а средните годишни разходи за покриване на щетите от тях са се увеличили четири пъти.
- В цяла Европа търсенето на вода продължава да нараства, което изчерпва нашите ресурси.
- Изчислено е, че около 20—40 % от наличната вода в Европа се губи (поради течове във водоснабдителната система, липса на монтирано оборудване за икономия на вода, твърде обилно и ненужно напояване, капещи кранове и т.н.).
- Ако не се въведат промени в сегашните практики, потреблението на вода за битови, промишлени и селскостопански нужди би се повишило с 16 % до 2030 г.
- Изменението на климата ще утежни проблемите, свързани с недостига на вода и сушите.

Факт 3: Европейският съюз предприема действия

За опазване на водите в Европа се използват разнообразни подходи на равнище ЕС. Своя принос могат да дадат както законодателството, така и пазарните инструменти, наблюдението, научните изследвания и повишаването на осведомеността.

През 2000 г. ЕС въведе **Рамковата директива за водите**, която представлява най-амбициозният и изчерпателен законодателен акт на ЕС, приеман някога в областта на политиката за водите. Като възприема изцяло европейски подход, Рамковата директива установява система на управление, основана на естествените райони на речни басейни, а не на регионални и национални граници. Целта е да бъдат обединени усилията на всички органи, отговорни за управлението на водите — от правителствата до местните администрации, обществото и всички заинтересовани сектори с оглед опазване на подземните и повърхностните води и постигане на добро екологично състояние до 2015 г.

През 2007 г. ЕС публикува **съобщението „Посрещане на предизвикателствата, свързани с недостига на вода и сушите“**. В него се посочват седем инициативи на политиката, които трябва да се вземат под внимание, ако Европа иска да се придвижи към икономика на ефективно използване и икономии на водата. Всяка година се представя доклад за годишния напредък към изпълнението на поставените цели.

Политиката на ЕС, свързана с недостига на вода и сушите, се основава на принципа на **„йерархизация на възможните решения за справяне с проблема с водата“**. Това означава, че допълнителни водоснабдителни инфраструктури като трансфери на вода или фабрики за обезсоляване следва да се разглеждат само след изчерпване на всички мерки, свързани с търсенето, като икономии на вода, подобрения в ефективността на използването и ценообразуването на водата.

В стратегическия документ на ЕС от 2009 г., озаглавен „Адаптиране спрямо изменението на климата“, се подчертава необходимостта от допълнителни мерки за подобряване на ефективността на използването на водата и повишаване на устойчивостта спрямо изменението на климата. Този подход утвърждава последователността на мерките, които се предприемат на европейско и национално равнище, и поставя основите за бъдещи европейски действия.

По отношение на противодействието на заплахата от суши и недостиг на вода, държавите-членки трябва да се съсредоточат върху превенцията. ЕС има нужда от **консолидирани данни и показатели за сушата**. Прототипът на **Европейска наблюдателна станция за сушите** за прогнози и наблюдение ще публикува в интернет информация в реално време. Комисията стартира също така редица проекти в тази връзка, както и научноизследователски инициативи по линия на Седмата рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие.

До 2012 г. ще бъде направен преглед на политиката по отношение на недостига на вода и сушите. Този преглед, заедно с оценките на плановете на държавите-членки за управление на европейските речни басейни, които се изискват от Рамковата директива за водите, и прегледът на уязвимостта на ресурсите на околната среда, като вода, биологично разнообразие и почва от въздействията на климата и предизвикания от човека натиск, ще допринесат за разработване на **Проекта за водите в Европа**, планиран за 2012 г. Проектът ще помогне да се изработят мерки, насочени към превенция и готовност, за да се гарантира устойчив баланс между търсенето на вода и снабдяването с чиста вода, като се вземат предвид както нуждите, свързани с човешките дейности, така и тези на природните екосистеми.

Факт 4: Държавите-членки вземат мерки

Може да сте забелязали промени в системата на тарифи за водата във вашата държава. Това е една от многото мерки, които се въвеждат за борба с недостига на вода. Мерките за насърчаване на по-устойчиво използване включват:

- ▶ пазарни инструменти, които да гарантират, че принципът „ползвателят плаща“ ще се превърне в правило. Тъй като тарифите може да увеличат потребителските сметки за вода, в повечето държави те се въвеждат поетапно. Алтернативните мерки за насърчаване на ефективното използване на вода включват групови тарифи, глоби за прекомерно потребление и отстъпки при икономия на вода;
- ▶ целево използване на финансиране за насърчаване икономии на вода, например за подобро планиране на земеползването, за да се предотвратят нови разработки с прекомерно използване на водни ресурси, както и да се насърчи устойчивото селско стопанство (култури, които използват по-малко вода, по-ефективно напояване и т.н.);

Знаехте ли, че ...?

Необходими са около 16 000 литра вода, за да се произведе 1 кг говеждо месо, 140 литра вода — за 1 чаша кафе и 900 литра вода — за 1 кг царевича.

Около 247 000 милиона м³ вода се добиват от подземни и повърхностни водоизточници (потоци, езера и реки) в ЕС всяка година.

Не се употребява цялото посочено количество вода. Например почти всичката вода, която се добива за охлаждане при производството на електричество, се връща в реката, малко по-топла от първоначално. За разлика от това почти цялото количество вода за селскостопански цели се изразходва. Това означава, че тя не се връща в реката, защото се използва за напояване — с други думи водата се изпарява или се абсорбира от земеделските култури.

Най-голям дял от добитата вода (44 %) се използва в сектора на производство на енергия за процесите на охлаждане.

Други важни потребители на вода са селското стопанство и производството на храни — те използват 24 % от добитите количества вода, но в някои южни региони тези количества могат да достигнат до 80 %. За напояване се използва много вода, но редица селскостопански практики с висока стойност разчитат на малък дял от напояваната земя: в Испания например повече от 60 % от общата стойност на националната селскостопанска продукция се добива от 14-те процента селскостопански земи, които се напояват.

17 % от добиваната вода се използват за общественото водоснабдяване (в това число домакинствата, обществения сектор и малките предприятия) и 15 % — за промишлеността.

Половината от водата, предназначена за производството, се използва в химическия отрасъл и петролните рафинерии, а по-голямата част от другата половина отива в производството на основни метали, хартия и преработка на храни.

Има още много начини за спестяване на вода в ЕС, сочат неотдавнашни изследвания

- Европа би могла да намали общото си потребление с около 40 %. Голямо количество от водата се разхищава.
- Новите технологии, подобреното управление на напояването, устойчивите на суши култури и рециклирането на вода във фабриките могат да спестят до 40 % от водата в селскостопанския и промишления сектор.
- Някои градове могат да намалят изразходваната вода до 50 % чрез отстраняване на течовете в обществените водоснабдителни мрежи.
- У дома потреблението може да бъде намалено значително с помощта на устройствата за икономия на вода и по-ефективните домакински уреди, в съчетание с по-внимателен подход от страна на потребителите.
- Разширяването на приложното поле на Директивата относно екодизайна, така че да включва и битови устройства за икономия на вода, може да намали общото обществено потребление на вода в ЕС с 19,6 %.

- подобряване на управлението на риска от суши чрез подробни планове със системи за картографиране и предупреждение;
- след изчерпване на всички мерки за икономии на вода, на някои държави-членки може да им се е наложило да изградят алтернативни водоснабдителни инфраструктури с оглед разрешаване на проблемите, свързани с недостига на вода в речните басейни, като например разширяване на фабрики за обезсоляване или внос на прясна вода;
- технологии за ефективно използване на вода: насърчаване на научните изследвания и намаляване на потреблението и разхищаването на вода;
- насърчаване на култура на икономии на водата: информирание, образование и обучение за повишаване на осведомеността сред фирмите и потребителите;
- създаване на баланс между развитието на конкурентен туризъм и спазване на екологичните фактори. Това изисква по-добро управление на околната среда от туристическите дружества, съчетано с по-голяма осведоменост на самите посетители. ЕС предлага финансиране за подпомагане на зелените туристически мрежи и разглежда ключови показатели за устойчиво развитие на туризма.

Факт 5: Всеки може да помогне!

Когато става дума за икономии на вода, има много неща, които можем да направим у дома или в качеството си на потребители, за да намалим потреблението на вода и да опазим водните запаси. Ето няколко идеи:

- Около една трета от водата за битови нужди отива буквално в тоалетната. Когато е възможно, използвайте функцията с по-малко вода или намалете вместимостта на тоалетното казанче.
- Събирайте дъждовна вода за градината и за миене на колата. Това може да спести до 50 % от водата на домакинството.
- Предпочитайте да вземате душ вместо вана. Не оставяйте водата да тече, докато си миете зъбите или съдовете.
- Не пълнете чайника догоре — кипвайте само толкова вода, колкото ви е нужна.
- Проверявайте крановете и тръбите за сълзене и течове и монтирайте спрей-кранове, които намаляват потока.
- Използвайте икономичната програма и изчакайте да се съберат дрехи за пълно зареждане на пералната машина или съдове за съдомиялната.
- Използвайте кофа вместо маркуч, когато чистите навън.
- В градината използвайте лейки или маркуч с накрайник за спиране и пускане за напояване само на онези зони, които имат нужда от това.
- Използвайте бутилираната вода пестеливо: водата от чешмата в Европа е годна за пиене.
- Когато сте на почивка, намалете хотелското пране, като използвате хавлиите и чаршафите по няколко пъти.

Допълнителна информация:

Страница на Европейската комисия за недостига на вода и сушиите:
http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/scarcity_en.htm

Европейска наблюдателна станция за сушиите:
<http://edo.jrc.ec.europa.eu/php/index.php?action=view&id=2>

Европейска агенция за околната среда:
<http://www.eea.europa.eu/themes/water>

Източници за раздел „Знаехте ли, че ...“:
<http://www.waterfootprint.org/?page=files/home>
<http://www.eea.europa.eu/articles/the-water-we-eat>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0228:FIN:BG:PDF>
http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/pdf/exec_summary.pdf

